

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Martini Bonacinæ Vtrivsque Signatvræ Referendarii
Compendium Omnium Operum de Theologia Morali,
omnibusque conscientiæ nodis**

Bonacina, Martino

Coloniæ Agrippinæ

Legis obligatio quando cesset.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41152

creverat omnibus debitis per diversa opera satisfacere. Similiter audiens Missam in die festo, intendens aliam audire, præcepto satisfaciat, etiam si aliam non audiat, satisfacit. Qui Missam audivit animo non implendi præceptum audire istius Missæ, si aliam non audiat, non tenetur intra tempus obligationis mutare animum, & alium voluntatis actum facere, quo velit satisfacere seu satisfecisse, qui scit jam se præcepto satisfecisse cum adimpleverit opus præscriptum. *Ibid. num. 1. 2. & seq.*

Quando cesset obligatio legis?

88. Causæ propter quas cessat obligatio legis, sunt vis absoluta, impossibilitas, inadvertentia & ignorantia culpabilis, metus seu periculum gravis incommodi, lex contraria, seu revocatio, restrictio, dispensatio, cessatio causalitatis & motivæ, epikœia quatenus per epikœiam, seu acquiescentem aliqui casus censentur excepti; & consuetudo contraria. *Ibid. punct. ult.*

89. Quando multa per legem præcipiuntur, & causa totalis cessat respectu unius tantum, obligatio cessat respectu illius, cujus causa totalis cessat; & quando multe sunt causæ legis, & una tantum cessat, legis obligatio non cessat, quia non cessat tota causa. *Ibid. §. 2. n. 5. & 6.*

90. Lex cessat, quando non est amplius commoda & utilis, & in casibus qui per epikœiam non censentur comprehendi in lege. Cessat quoque per contrariam consuetudinem legitimè introductam. Per *consuetudinem* intellige jus quoddam moribus constitutum, quod pro lege suscipitur. Proprietates consuetudinis sunt interpretari legem, inducere legem, & legem introductam mutare, & abrogare, aliquando in totum, aliquando in partem, aliquando quoad legis obligationem, & pœnam, & aliquando quoad pœnam tantum. *Ibid. num. 7. & 8. §. 3. n. 2. 4. & 5.*

91. Non potest legitimè introduci consuetudo contra jus naturale vel divinum, nec contra commune bonum, nec ut plurimum contra jus gentium, nec circa materiam inutilem. Præterea non est legitima consuetudo illa, qua non intereferentes anniversariis defunctorum stipendium percipiunt. Consuetudo debet introduci per actus voluntarios, & illa quæ legem abrogat, introducenda est ab his qui legem servarent.

nerentur; propterea puer, amens, furiosus, extraneus, &c. non potest leges per consuetudinem abrogare; secus dicendum de communitate feminarum. hæc enim potest sua consuetudine jus inducere; non possunt tamen femina consuetudine abrogare legem obligantem solos masculos, & laici non possunt abrogare legem obligantem solos clericos. *Ibid. num 8 & seq.*

92. Inducentes consuetudinem non tamquam præceptum, non sunt culpæ rei, si illam transgrediantur. Si dubitetur an consuetudo introducta sit animo devotionis, vel potius intentione se obligandi, præsumendum est eam esse introductam animo non se obligandi, nisi adsint conjecturæ quæ contrarium demonstrent. *Ibid. nu. 18 & 21.*

93. Consuetudo debet esse univertalis, neque indiget promulgatione, estque legitima, quando à duabus communitatibus paribus fuit introducta, licet tertia pars non consenserit. Rursum consuetudo induci debet per actus manifestos, & non per occultos; & ad inducendam consuetudinem jure communi non requiritur actus judicialis, sed sufficit extrajudicialis. *Ibid. num. 22 & seq.*

94. Consuetudo inducenda est per usum, & ab habentibus potestatem condendi legem, vel saltem habentibus capacitatem activam vel passivam illius condendæ, accedente Superioris consensu. *Ibid. n. 27. & 28.*

95. Populus potest consuetudinem obligantem inducere, & etiam communitas mercatorum talem, quæ non solum habeat vim statuti conventionalis, sed etiam legis municipalis, accedente consensu Principis, saltem juridico & tacito; consuetudo debet esse longæva, saltem decem annorum, ad abrogandas leges Canonicas quadraginta annorum. *Ib. n. 29. & seq.*

96. Consuetudo si completa est legitimo tempore, non abrogatur, nec interruptitur per unum actum contrarium, secus si nondum erat perfecta. *Ibid. num 33.*

97. Consuetudo potest legem abrogare, etiamsi in lege quæ abrogatur, damnetur vel reprobetur consuetudo futura contra ipsam legem, modo consuetudo non versetur circa materiam iniquam; hinc infer legem de non trahendis clericis ad laicam potestatem, nullo modo posse per contrariam consuetudinem abrogari. *Ib. n. 36 & 37.*

98. Lex potest abrogare consuetudinem antea introductam, modo lex omnino contraria sit consuetudini, & legislator

latoꝝ conſcius ſit conſuetudinis. Quare collige per legem contrariam univerſalem abrogari conſuetudinem antecedentem univerſalem, quamvis lex cōdita ſit ſine clauſula derogatoria; per legem tamē univerſalem non abrogari conſuetudines ſpeciales, aut ſtatuta ſpecialia locorum, niſi eorum firmitudo in lege; ſecus dicendum de lege particulari, quia per eam abrogatur conſuetudo particularis, quamvis non ſpecialius mentio. *Ibid. num. 33 & ſeq.*

99. Sicut lex poſterior abrogat priorem legem, ita & poſterior conſuetudo priorem ſeu antiquam conſuetudinem. *Ibid. num. 44.*

100. Introducens conſuetudinem contra legem, peccat donec elapſum ſit tempus requiſitum ad legitimam conſuetudinem introducendam, niſi Princeps eam toleret, vel bona fides excuſet. *Ibid. num. 45.*

101. Petes, an idem ſit præſcriptio & conſuetudo? Reſpondeo negativè, quia conſuetudo eſt quid iuris, inducit enim ius & legem; præſcriptio verò dicitur quid facti, quo alicui adicitur dominium rei alienæ. *Ibid. num. 46.*

Diſpenſatio legis.

102. Nomen diſpenſationis, ſignificat actum iuriſdictionis, quo quis eximitur ab obligatione legis, aut quo legis obligatio ſuſpeditur. Ad valorem diſpenſationis requiritur conſenſus internus legitimi Superioris ſeu legislatoris, vel ipſius Superioris, vel ſucceſſoris, vel æqualis in iuriſdictione; qui pot eſt cum ſuis ſubditis diſpenſare, illoſque ab obligatione legis eximere, perſeverante adhuc obligatione reſpectu aliorum. Idem etiam poteſt quilibet conditor in ſua lege, & Summus Pontifex in legibus latis ab Apoſtoliſtis tamquam Episcopis. Poteſt item legislator ſecum in ſuis legibus diſpenſare; quavis actus quo quis ſecum in propria lege diſpenſat, non dicitur proprie & ſtrictè diſpenſatio. Inferior verò non poteſt diſpenſare in lege Superioris, quoties Superior diſpenſationem ſibi reſervavit, aut inferiori prohibuit diſpenſandi facultatem: propterea Magiſtratus inferior non poteſt diſpenſare in lege communi, ſicut neque Episcopus in legibus Papæ, & regulariter loquendo, neque in legibus & ſtatutis Concilii Provincialis. *Ibid. queſt. 2. punct. 3. n. 1. & ſeq.*

103. Inferior non poteſt diſpenſare in lege Superioris toties quo-